

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

CARLO BATÀ

ERNESTO CHE GUEVARA

**omul devenit simbol al egalitarismului
și al libertății popoarelor**

prefață de SANDRA PETRIGNANI

LITERA®

CUPRINS

Prefață	7
VIAȚA	10
Descoperirea Americii Latine.....	12
<i>Granma</i> , Sierra Maestra, Havana.....	27
Che în Cuba, după victoria revoluției	37
„Alte colțuri ale lumii...“: Che în Congo și în Bolivia	61
Moștenirea lui Che	77
IMAGINI	86
CRONOLOGIE	188
BIBLIOGRAFIE	190
CREDITE FOTOGRAFICE	191

ERNESTO
CHE GUEVARA

VIATA

DESCOPERIREA AMERICII LATINE

Primii ani

Ernesto Guevara se naște pe 14 iunie 1928 la Rosario, în Argentina. Tatăl său, Ernesto Guevara Lynch, de origine irlandeză, deține o plantație de mate, plantă din care se producea băutura națională, și o tâmplărie în ținutul Misiones, în nord-estul țării, la 2 000 de kilometri de Buenos Aires. Mama, Celia de la Serna, are origini basce. Copilul ar fi trebuit să se nască la Buenos Aires, dar durerile nașterii o surprind pe Celia în timp ce cobora împreună cu soțul fluviul Paraná, ca să ajungă în capitală. S-au păstrat până astăzi câteva fotografii îngălbenite de timp în care micuțul zâmbește în brațele mamei. Ernesto suferă de astm de la vârsta de doi ani, după ce a făcut baie în apele înghețate ale unui râu (unul dintre primele cuvinte pe care le învață este „injecție“). Familia este silită să se mute în permanență în căutarea unei clime care să îi ușureze suferințele. Ajunge, astfel, să se mute în provincia Córdoba, în orașelul turistic Alta Gracia. Ernesto se joacă împreună cu copii de oameni sărmani, arendași care trăiesc în case cu o singură încăpere și care se învelesc cu foi de ziar. În timpul atacurilor de astm, copilul, constrâns să stea în pat, devorează întreaga bibliotecă a tatălui, citind de la Zola la Steinbeck, de la Jung la Marx, de la Salgari la Jules Verne. Astfel se naște pasiunea pentru poezie, care îl face să învețe pe de rost toată opera lui Neruda și versurile lui García Lorca și Baudelaire.

Merge puțin timp la școala elementară: în perioadele în care crizele de astm se acutizează, învățătoare îi este mama. Tatăl însă îl inițiază în jocul de șah și îl duce pe câmp să tragă în cărămizi. La vârsta de unsprezece ani, Ernesto îl cunoaște pe șahistul cubanez, triplu campion mondial, José Raúl Capablanca.

În 1936 izbucnește războiul civil în Spania și familia Guevara – părinții, catolici nepracticanți, au idei liberale și de stângă – devine simpatizantă deschisă a republicanilor împotriva generalului Franco, care se bucură de sprijinul lui Hitler și al lui Mussolini. José Aguilar, numit de toată lumea Pepe, fiu al unui șef republican spaniol aflat în exil, devine unul dintre cei mai apropiați prieteni ai lui Ernesto.

În septembrie 1942, Ernesto îl cunoaște pe Alberto Granado, cu câțiva ani mai mare decât el. Joacă împreună în echipa de rugbi Estudiantes. El Pelao, „cheliosul” (căci Ernesto ieșise pentru prima dată pe teren „cu capul lucios ca un dovleac”, își amintește Granado), este curând poreclit Fúser: în timp ce încearcă să evite placajul, strigă la adversari că vine Furibundul Serna, după numele de familie al mamei. O altă poreclă pe care i-o dau este Chancho,

• Ernesto călare pe un măgar cu sora lui Celia, pe moșia unor prieteni de familie (1933)

„porcul“, deoarece se îmbrăca neglijent și era foarte murdar la sfârșitul partidelor de rugbi. Înaintea antrenamentelor, Ernesto se așază sub un felinar și, în timp ce colegii lui stau de vorbă, el citește fără să-i bage în seamă. Din când în când, între o schemă și alta, cade victimă atacurilor de astm și este nevoit să iasă de pe teren și să folosească inhalatorul. Ernesto se înscrie la liceul Dean Funes din Córdoba în 1942: un an mai târziu, întreaga familie se mută în oraș pentru a-l scuti de lungul drum zilnic cu trenul.

Pe 4 iunie 1943, o lovitură de stat dată de militari simpatizanți ai nazismului declanșează mobilizarea tuturor forțelor democratice și a studenților. Alberto, care era înscris la Facultatea de Medicină, este arestat și, când Ernesto se duce la secția de poliție, acesta îi cere să organizeze manifestații pentru a obține eliberarea deținuților. Răspunsul lui îl lasă pe Alberto stană de piatră: „Să ieșim în piață ca să ne bată poliția? Dacă nu-mi dau un pistol, nu fac nimic“. După câteva zile, Petiso, „piticul“ (din cauza staturii lui Granada, care nu avea nici măcar 1,60 metri), este pus în libertate și părăsește orașul ca să scape de valul de represalii. În 1946, după încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, Juan Domingo Perón este ales președinte al republicii. Alături de el, soția Eva.

După ce a terminat liceul și a fost reformat din serviciul militar, Ernesto pare decis să se înscrie la Facultatea de Inginerie, dar boala și moartea bunicii Ana, de care era foarte atașat (rămâne timp de 17 zile la căpătâiul ei), îl determină să aleagă medicina. De la Córdoba se mută la Buenos Aires, la 600 de kilometri mai la sud, unde, ca să câștige ceva bani de buzunar, muncește șase ore pe zi la primărie, înainte de a se duce la Institutul de Cercetare a Alergiilor. Restul timpului îl petrece în bibliotecă, dar, dacă ne ghidăm după notele și examenele luate (trei într-un an), s-ar spune că era interesat de alte lecturi decât cele medicale. În această perioadă – pe 30 ianuarie 1948 – este asasinat Gandhi, unul dintre idolii copilăriei lui.

În februarie 1950, Ernesto pornește spre nord pe o bicicletă ce avea un mic motor: hotărăște să ia cu sine doar o cameră de

rezervă, câteva haine, cartea *Descoperirea Indiei* de Nehru, o lanternă și un sac de dormit. „Avea tot felul de lucruri cu el, în afară de bani“, își amintește tatăl lui. Ținta călătoriei este leprozeria din San Francisco del Chañar, unde Alberto efectua practica de biolog. Ernesto profită de primele ceasuri ale dimineții ca să călătorească, apoi, când căldura ajunge insuportabilă, se retrage la umbra unui copac și își pregătește examenele pe care trebuie să le susțină la întoarcerea la Buenos Aires, unde va reveni după ce va fi parcurs 4 500 de kilometri.

Cât privește relația lui Ernesto cu muzica, se remarcă o lipsă totală de simț muzical: știe să danseze doar tango, dar, cum nu recunoaște ritmul după ureche, trebuie să fie avertizat ca să execute pașii din memorie. În acei ani, Argentina se bucură de o relativă bunăstare, exportă grâu și carne în Europa și în Statele Unite: restaurantele sunt pline de lume; tangourile nemuritorului Carlos Gardel se dansează peste tot.

În octombrie, la o nuntă, cunoaște o fată, Chichina, care provine din înalta burghezie din Córdoba și trăiește pe o moșie cu terenuri de tenis și cu manej. Logodna rezistă, în ciuda divergențelor de opinie dintre Ernesto și părinții ei. La Buenos Aires însă, Tita Infante, studentă la medicină, devine prietena lui intelectuală. Între examene, Ernesto lucrează ca infirmier pe navele marinei argentinienne și ajunge astfel în Trinidad și Tobago, în Marea Caraibilor, în Brazilia și în Venezuela. Timp de câteva luni colaborează cu doctorul Salvador Pisani, un alergolog de talie mondială de care fusese tratat, împreună cu care aprofundează cunoștințele despre lepră și despre alergii.

În călătorie

La sfârșitul anului următor, pe 29 decembrie 1951, Ernesto, împreună cu prietenul său Albert, se urcă pe o motocicletă Norton 500, model Poderosa II, și pornește să descopere continentul. Celia îl roagă pe Alberto, care era mai mare cu câțiva ani, să facă

în așa fel încât Ernesto să se întoarcă pentru a-și încheia studiile. În schimb, tatăl pune în mâinile fiului incredul un revolver Smith & Wesson. După ce și-a luat rămas-bun de la Chichina, care îi dă lui Ernesto cincisprezece dolari ca să își cumpere un slip în

• *Córdoba, 1950. Ernesto în momentul plecării în prima călătorie, fotografiat în fața spitalului italian din oraș. Ajunge pe bicicletă în nordul Argentinei, unde îl așteaptă prietenul său biolog Alberto Granado, care lucrează într-un spital pentru leproși.*

Statele Unite, cei doi prieteni, având parte și de eșecuri, și de încercări, se îndreaptă spre vest, spre Chile și Anzii înzăpeziți. La Temuco, pe 13 februarie, citesc în paginile unui cotidian un reportaj care vorbește despre ei, „doi argentinieni experți în leprologie“. De-atunci încolo se bucură de o primire mai bună, deși înfățișarea lor nu este deloc liniștitoare: „Doar datorită încălțărilor hainele de drum nu se confundau cu niște pijamale“, scrie Ernesto în jurnalul de călătorie. După ce se strică de mai multe ori, Poderosa II este abandonată. La Valparaíso, pe țărmul Oceanului Pacific, cei doi caută în zadar un mijloc care să-i ducă pe Insula Paștelui, apoi se urcă clandestin la bordul unui vas de mărfuri ce se îndreaptă spre nordul statului Chile. Se ascund o zi și jumătate în toalete până când sunt descoperiți de echipaj și puși să curețe ceapă în bucătărie. Odată ajunși pe

uscat, vizitează minele de salpetru din Iquique și zăcămintele de cupru din Chuquicamata, ale societății miniere americane Braden Company. Mii de morminte sunt dovada condițiilor cumplite în care sunt constrânși să trăiască muncitorii. Ernesto întreabă cum ar putea fi ajutați orfanii și văduvele: răspunsul este un ridicat din umeri. Cei cincisprezece dolari de la Chichina ajung la un cuplu de mineri fără casă și fără loc de muncă. În timpul deplasărilor, cu camioane prăfuite, îngrămădiți între indios și animale, Ernesto și Alberto constată violențele la care sunt supuși țăranii quechua și aymará, dar și resemnarea lor în fața abuzurilor suferite.

După ce a trecut granița cu Peru, Ernesto recită aceste versuri: „Cu săracii pământului doresc să-mi împart destinul, râulețul din sierra îmi place mai mult decât marea“. Alberto îl întreabă dacă recita din Neruda, iar prietenul îi răspunde: „Nu, Marti“, eroul independenței cubaneze căzut pe câmpul de luptă la sfârșitul secolului XIX. Cei doi prieteni vizitează ruinele civilizației precolumbiene, mai întâi Cuzco, apoi Machu Picchu. Într-o zi, în timp ce beau din câștile cu mate, se naște o discuție care se îndreaptă spre posibilitatea unei schimbări sociale, în primul rând printr-o reformă agrară care să ofere celor săraci o bucată de pământ pe care să o cultive și care să fie primul pas al unei revoluții latino-americane inspirate din exemplul lui Tupac Amaru (care, în 1780, condusese revolta populației quechua împotriva imperiului colonial spaniol), după cum sugerează Alberto. Divergența dintre cei doi este exprimată cu franchețea caracteristică a lui Ernesto: „Să facem revoluția fără luptă armată? [...] Dar ești nebun?“

La Lima îl cunosc pe doctorul Hugo Pesce, unul dintre cei mai mari experți în lepră, care este marxist și își dedică timpul studierii bolilor celor săraci. Petrec câteva zile în oraș, apoi continuă spre Amazonia. Într-o scrisoare adresată părinților, Ernesto se exprimă astfel, cu nepăsarea-i tipică în fața pericolului: „Dacă peste un an nu veți mai primi vești de la noi, căutați-ne capetele micșorate în vreun muzeu yankeu, căci vom traversa regiunea celor din populația Jibaros“.

Călătoria este punctată ritmic de atacurile de astm ale lui Ernesto, cauzate de condițiile climatice schimbătoare și de imposibilitatea de a respecta o dietă corectă: la Iquitos, pe drumul spre leprozeria din San Pablo, pe malurile Amazonului, după ce a mâncat pește, Ernesto este nevoit chiar să se interneze în spital. În momentele mai grave, se vede obligat să își facă patru injecții de adrenalină pe zi. Ajunși la leprozerie, cei doi prieteni se remarcă prin generozitate: pentru că știu că lepra nu este contagioasă, refuză să își pună mănuși când îi tratează pe pacienți, deși așa prevedea regulamentul. Joacă fotbal cu ei, iau parte la vânatoarea de maimuțe. Apoi, după ce au sărbătorit a douăzeci și patra zi de naștere a lui Ernesto, pe o plută pe care fusese construită o cabană din crengi uscate, numită *Mambo-Tango*, înaintează în susul fluviului spre granița între Peru, Brazilia și Columbia. Ajunși la Leticia, mulțumită renumelui fotbaliștilor argentinieni din acei ani, sunt angajați antrenori ai echipei de fotbal din oraș: participarea la finala unui turneu local este recompensată cu o călătorie cu avionul la Bogotă, capitala Columbiei. Orașul suferă din cauza atmosferei apăsătoare impuse de dictatură – este închisă universitatea în care studiază tânărul Gabriel García Márquez – și străzile sunt patrulate de polițiști înarmați până în dinți. Într-o zi, în timp ce Ernesto desenează pe pământ o hartă ca să se orienteze mai bine, forțele de ordine, văzând că are în mână un cuțit, se apropie de el cu brutalitate. Singurul aspect pozitiv al șederii lor în Columbia este partida jucată de Real Madrid la care asistă, reușind chiar să vorbească cu Alfredo Di Stefano, starul argentinian al echipei.

Călătoria continuă cu autobuzul până la Caracas, capitala Venezuelei. Sărăcia extremă a barăcilor și a caselor din lut din suburbiile orașului contrastează cu bogăția și cu luxul unei minorități – Ernesto observă că „automobile strălucitoare sunt parcate în fața unor locuințe foarte sărăcicioase“. Alberto găsește de muncă în laboratorul clinic al spitalului pentru leproși de la Cabo Blanco. În iulie 1952, după peste șase luni petrecute împreună,